

Rapport 2010:13

Stadslämningar på Vä 66:2

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2010:13

Stadslämningar på Vä 66:2

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk

Fornlämningsnr: 72
Vä 66:2, Vä socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:13

Omslag: Avbanad yta fotograferad åt nordost. Foto: Tony Björk

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Resultat	7
Slutsats och förslag	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	11
Bilaga 1	13

Fig. 1. Skånekarta med lägena för Kristianstad kommun och Vä markerade.

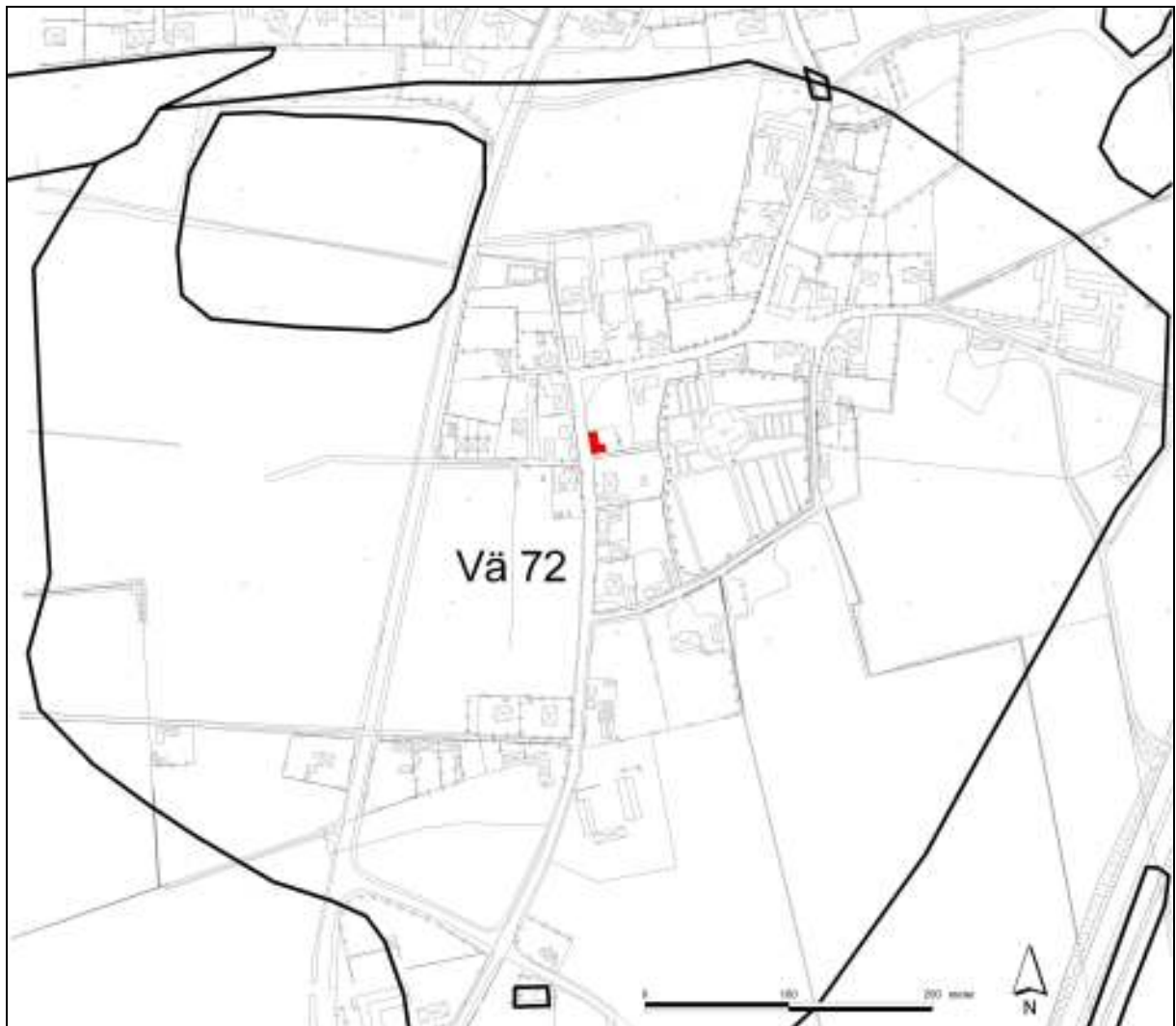

Fig. 2. Karta över Vä medeltida stadsområde med aktuell yta inom Vä 66:2, väster om Mariakyrkan, markerad.

Sammanfattning

Inför nybyggnation inom Vä medeltida stadsområde utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning på fastigheten Vä 66:2. Vid schaktningen avlägsnades matjord och omrörda massor från en ca 110 kvm stor yta. På fastigheten har stått ett hus som brann ned för några år sedan. Stora delar av den yta som skall bebyggas var störda av sentida nedgrävningar.

I fastighetens södra del fanns en relativt intakt yta med kulturlager om ca 5 x 10 m (ca 50 kvm). Lagret hade karaktären av ett odlingslager (kålgård?). Det var myllat, något sotigt och ca 0,2 m djupt. Lagret dateras till historisk tid.

I ytans nordöstra hörn påträffades yttersidan av en kallmur, som eventuellt kan utgöra en yttre begränsning för en tunnvalvd källare. Denna kan skonas från den planerade byggnationen.

Vårt förslag är att ytan kan bebyggas i enlighet med uppdragsgivarens förslag, genom uppfyllnad med massor och gjutning av en betongplatta.

Bakgrund

Inför nybyggnation inom Vä medeltida stadsområde utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning inom fastigheten Vä 66:2. På fastigheten har stått ett hus som brann ned för några år sedan. Nu vill ägaren uppföra ett nytt hus på i huvudsak samma yta som varit bebyggd tidigare.

Topografi och fornlämningsmiljö

Vä ligger ca sju kilometer sydväst om Kristianstad på gränsen mellan Kristianstadslätten och Nävlingeåsen. Vä är en av de medeltida städer i Norden som uppvisar längst bebyggelsekontinuitet på en och samma plats, med ett ursprung i äldre romersk järnålder. Under 1100-talets första hälft byggdes Mariakyrkan och under 1160-talet ett premonstratenserkloster. Privilegiebrev från mitten och slutet av 1200-talet visar att Vä då räknades som stad.

1612 ödelades Vä av Gustav II Adolfs armé. Staden brändes och förstördes delvis och två år senare, 1614, uppmanades borgarna i Vä att flytta in till den nyanlagda staden Kristianstad.

Inom Vä medeltida stadsområde har det skett ett antal arkeologiska undersökningar som resulterat i dokumentationen av lämningar från romersk järnålder fram till 1600-1700-tal. I samband med VA-schaktningar i Vä år 1962-63 gjorde Egon Thun ganska omfattande undersökningar och framförallt sektionsdokumentation. I Kung Valdemars väg, direkt väster om den nu aktuella fastigheten, påträffades kulturlager, stenläggningar, grophus och härdar (Thun 1982, Anglert & Thun 1984, Ericson 1986).

Resultat

Vid schaktningen avlägsnades 0,1 - 0,5 m matjord och omrörda massor av från en ca 110 kvm stor yta (fig. 3). Stora delar av den yta som skall bebyggas var störda av en två sentida källarnedgrävningar, diverse ledningar och gropar med nedgrävda sopor.

I fastighetens södra del fanns direkt under grässvålen ett mindre parti av en stenlagd yta om ca 1 x 3 m, med inslag av helt recent material. Ytterligare 0,1 - 0,3 m ned fanns en relativt intakt yta med kulturlager om ca 5 x 10 m (ca 50 kvm, AL 235). Lagret hade karaktären av ett odlingslager (kålgård?). Det var grått, myllat, något sotigt och ca 0,2 m djupt (fig. 4 och 5). En kvadratmeter av lagret undersöktes och det innehöll djurben, bränd lera, tegelfragment, en järnspik och en bit yngre rödgodskeramik (bilaga 1). Lagret kan dateras till historisk tid. Avsaknaden av yngre fyndmaterial antyder att lagret är äldre än 1700-tal. Under kulturlagret kom steril sand.

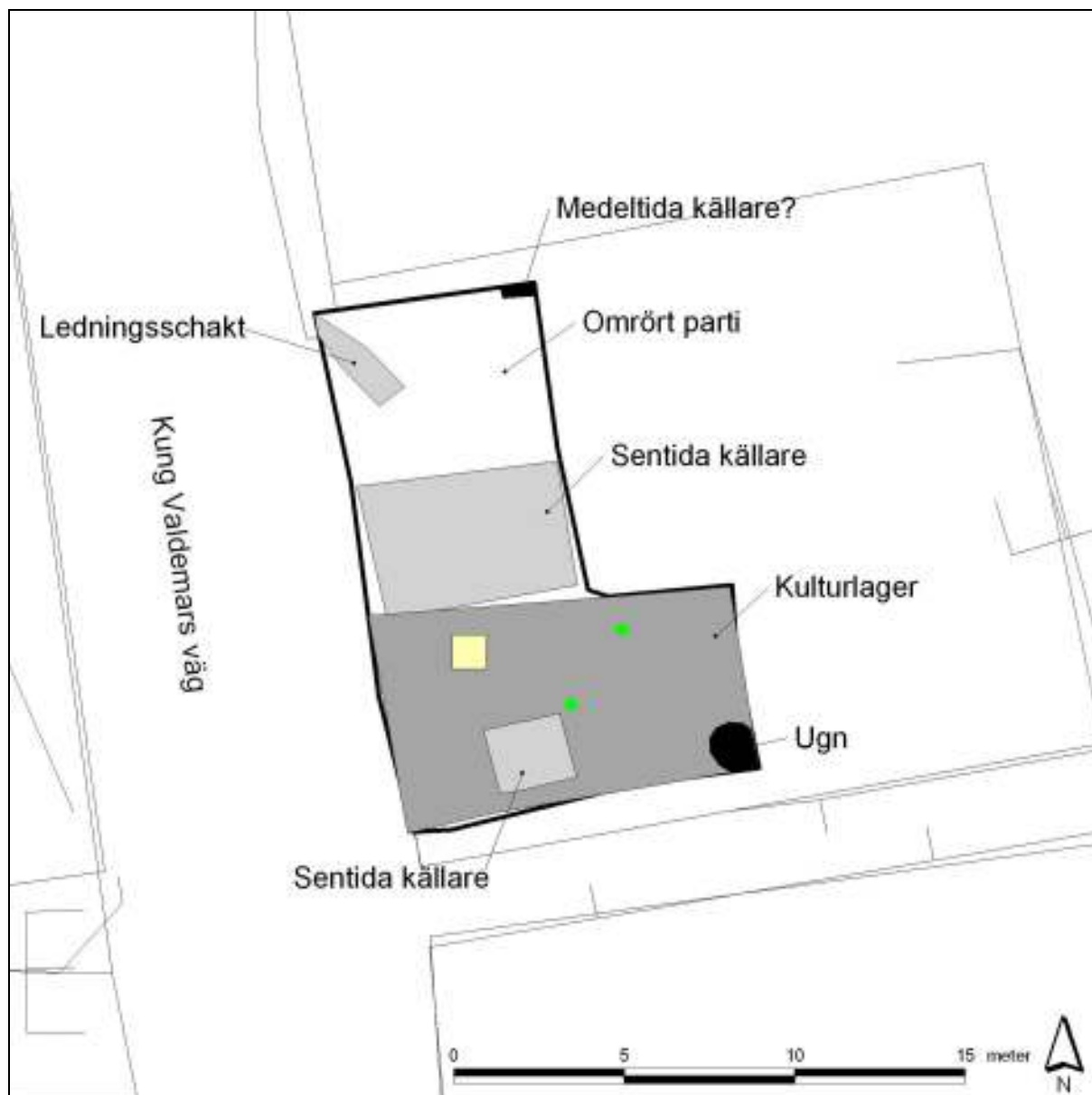

Fig. 3. Iaktagna strukturer inom den avschaktade delen av Vä 66:2. I det parti som anges som omrört är det ovisst om det finns intakta lager djupare ned än schaktad nivå. Gul ruta markerar undersökt del av kulturlagret i söder och de gröna prickarna är inmätta fynd i form av ett detektorfynd av en blybit (den sydvästra) och en bit yngre rödgerskeramik (den nordöstra). Notera även läget för den förmodade tunnvalvda källaren som finns omnämnd av Arbman & Stjernquist i samband med deras källarinventering i Vä 1945. Skala 1:200.

I ytans sydöstra hörn fanns en ugn, bestående av rester av en lerkupol eller ett fundament som var nedgrävd genom ovan nämnda lager (fig. 6). Ett utfyllnadslager med sand, som överlagrar kulturlagrets västligaste del, visar att den ursprungliga topografin sluttat betydligt kraftigare västerut än vad markytan gör idag. Fyllnadslagret kan förmodas ha påförts i samband med att det anläggs bebyggelse på platsen i relativt sen historisk tid.

I den avschaktade ytans nordöstra hörn påträffades yttersidan av en kallmur, som eventuellt kan utgöra en yttre begränsning för en tunnvalvd källare (fig. 3 och 7). En sådan finns registrerad

Fig. 4. Kulturlagret i södra delen av exploateringsytan. Notera det sandiga lagret längst i söder, tolkat som fyllnadslager från anläggande av bebyggelse i sen historisk tid. Foto mot öster.

Fig. 5. Detalj av kulturlagret. Tvärsnitt i den undersökta rutan. Fotot taget mot öster.

Fig. 6. Rester av ugnskupol eller fundament, i sydöstra delen av schaktet. Jfr med fig. 3. Foto mot norr.

Fig. 7. Den förmodade källarens yttre begränsning i schaktets nordöstra hörn. Jfr med fig. 3. Foto mot norr.

ungefär i detta läge enligt en inventering från 1940-talet, men inget är synligt av denna ovan mark idag. Den eventuella källaren kommer inte att beröras av den aktuella byggnationen. På och invid den förmodade källarmuren/nedgrävningen påträffades ett antal fragment av taktegel och kakel från en kakelugn.

Metalldetektering utfördes på den framschaktade ytan av AL 235. Järn diskriminerades och det enda som gav distinkt utslag var en liten blybit (fnr. 8).

Slutsats och förslag

Förundersökningen av Vä 66:2 visade att det finns bevarade lämningar inom delar av ytan. Förutsatt att det inte schaktas djupare än vad som gjordes vid förundersökningen så finns det goda förutsättningar att bevara de lämningar som finns kvar. Sökandens önskemål om att utöka schaktet 1 m norrut bör kunna

göras utan problem, så länge det inte schaktas djupare än vad som gjorts vid förundersökningen.

I den avschaktade ytans nordöstra hörn berördes vad som kan vara ett ytterliv till en hörna av en tunnvälvd källare (omnämnd i en inventering av Arbman & Stjernquist från 1940-talet men ej synlig idag). Denna klarar sig dock utan att beröras av byggnationen. I detta parti bör det iakttas särskilt stor försiktighet vid grundläggningen.

Vårt förslag är att ytan kan bebyggas i enlighet med uppdragsgivarens förslag, genom uppfyllnad med massor och gjutning av en betongplatta.

Referenser

Anglert, M. & Thun, E. 1984. Vä. *Medeltidsstaden 57*. RAÄ. Göteborg.

Ericson, T. 1986. *Medeltida stadslämningar. Vä 71:3, Vä sn, Skåne*. Rapport Kristianstads länsmuseum.

Thun, E. 1982. *Vä. Järnålder-medeltid*. Rapport. Örebro.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100023
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-647-10
Datum för beslut:	2010-03-25
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Vä
Fastighet:	Vä 66:2
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D 1i
Koordinatsystem:	2,5 gon V
X koordinat:	6208335
Y koordinat:	1392700
Höjdsystem:	RT 90
M ö.h.	omkring 27
Fältarbetstid:	12 tim
Antal arbetsdagar:	2
Antal arkeologtimmar:	12
Antal maskintimmar :	8
Exploateringsyta:	110 m ²
Undersökt yta:	110 m ²
Platschef:	Tony Björk
Personal:	Tony Björk
Projektgrupp:	-
Underkonsulter:	-
Uppdragsgivare:	Michael Bogdanowicz
Tidigare undersökningar:	Anglert & Thun 1984
Fynd:	Fnr 1 – 8, förvaras på LUHM 32030
Dokumentationsmaterial:	Intrasisprojekt SA100023 och dgitala foton förvaras på Regionmuseet Kristianstad
Kostnader:	16 600 kr exkl. moms

Bilaga 1

Fnr	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Fragm.	Kommentar	Anl/lager	Fynden.
1	Keramik	Kärl	1	10	x	Yngre rödgods	AL 235	
2	Bränd lera	Bränd lera	3	87	x		AL 235	
3	Järn	Spik	1	26			AL 235	
4	Ben	Avfall	18	66	x		AL 235	
5	Kak. ugn	Kakel	3	149	x	Från matjord/rasering i schaktets NO-hörn		
6	Tegel	Nockpanna	1	≥ 1 kg		Från matjord/rasering i schaktets NO-hörn		
7	Keramik	Kärl	1	3	x	Yngre rödgods		FK 234
8	Bly	Klipp	1	2	x	Detektorfynd		FM 233

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Baggers plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö., Malmö, FU, 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk

